

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškova ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhajja vsak četrek. Naročnina letna 60 Din za Inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list v članarino. Oglasni po ceniku in dogovoru, davok posebno. Pošt. šek. red. 11.153. Telefon 3112

ČUVAJMO JUGOSLAVIJO!

Za trajen spomenik

Izvršni odbor Jugoslovanskega učiteljskega združenja v Beogradu je sklenil na svoji seji, posvečeni spominu Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja, da se ustanovi »Socialni fond Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja za učiteljstvo in njegove sirote«.

V svoji veliki in očetovski skrbi za svoj narod in za državo, je posvečal blagopokojni kralj Zedinitelj zelo veliko pozornost šoli in učiteljstvu. Ako le bežno pregledamo veličino Njegovega ustvarjalnega dela v korist države, naletimo na neštete dokazne Njegovega zanimanja za šolstvo in priznanja učiteljstvu. Najlepše in najdragocenejše priznanje, ki ga je prejel učiteljstvo, je pač znano pismo blagopokojnega kralja Jugoslovanskemu učiteljskemu združenju l. 1931.

Ravno učiteljstvo spada med one stanove, ki so dolžni neizmerno zahvalo blagopokojnemu kralju Zedinitelju, svojemu največjemu učitelju in voditelju. Najlepše bomo izkazali to svojo zahvalo, najlepše počastili spomin Viteškega kralja ako mu postavimo v lastnih vrstah dostojen spomenik. Toda ta spomenik naj ne bo iz bronu ali kamenu tudi nam ne more zadostovati le faksimile Njegovega pisma. Globoko v svojih srcih nosimo zapisano neizmerno hvaležnost od Njega, ki je položil celo svoje dragoceno življenje na oltar domovine. Neizbrisno bodo ostale v naših dušah zapisane neizmerne njegove zasluge za domovino, toda svojim čuvstvom in svoji hvaležnosti hočemo dati tudi vidnega izraza. Vsi hočemo sodelovati, da bo spomenik dostojen, da bo pa ta spomenik obenem v korist celokupnemu učiteljskemu stanu.

Prvi korak za postavitev najdostojnejšega spomenika, je naredil izvršni odbor Jugoslovanskega učiteljskega združenja s tem, da je sklenil osnovati »Socialni fond Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja za učiteljstvo in njegovo siročad«. Toda to je samo sklep, ki ga moramo le pozdravljati, a uredničenje tega, tako zelo potrebnega sklepa, kakor tudi njega popolna izvedba je odvisna od članstva, odnosno od sreskih društev. Ker je od pravičnega razumevanja in pravične izvedbe tega sklepa odvisno, ali bo fond mogel ustrezati svojemu namenu, je nujno potrebno spregovoriti o stvari nekaj besed.

Nešetokrat smo že razpravljali v našem listu o potrebi ustanovitve obrambnega in tudi podpornega fonda. Dasi se je zaveda že večkrat temeljito obravnavala, vendar ni še prišlo do nje realizacije. Le podporni fond se nam je posrečilo osnovati, toda v zelo ozki obliki in sicer kot paralelno ustanovo »Učiteljske samopomoči«. Toda to je le za dravsko banovino in se daje iz tega fonda podpora le v obliki brezobrestnega posojila. Ni to mnogo, a temelj je bil s tem osnovan. Toda vse učiteljstvo se zaveda, da je našemu stanu nujno potreben fond, iz katerega bi bilo mogoče črpati podpore v res nujnih primerih. Tudi preje smo se že zavedali, da nam je to potrebno, toda, ostalo je le pri besedah, a danes hočemo ravno s tem fondom postaviti spomenik blagopokojnemu Viteškemu kralju. Čim bolj bo uspela realizacija sklepa izvršnega odbora, tem dostojnejši spomenik bomo imeli v svojih lastnih vrstah, tem veličastnejše bomo počastili spomin Njega, ki nam je izkazoval toliko pozornosti in nam dal tako lepa priznanja.

Stojimo pred gotovim dejstvom. Sklep je tu in misliti je treba na njega pravilno izvedbo, ki pa je odvisna od nas samih. Le če bo celokupno učiteljstvo pravilno pojmovalo namen tega sklepa, smemo pričakovati, da bo z osnovanjem omenjenega fonda res ustrezno oni veliki in nujni potrebi, ki jo že tako dolgo občutimo v učiteljskih vrstah. Le od pravičnega pojmovanja tega sklepa od strani članstva je odvisno ali bo učiteljstvo postavilo svojemu največjemu učitelju in do brotniku dostojen spomenik.

Da bo mogoče ustvariti povsem pravilno in točno sliko o pomenu in tudi o upravljav-

nju omenjenega fonda, da bo nadalje tudi mogoče dati povsem konkretne predloge, glede upravljanja te ustanove, je potrebno naglasiti:

Delokrog omenjenega fonda je zelo obsežen. Namenjen je namreč vsemu učiteljstvu učenemu v Jugoslovanskem učiteljskem združenju in poleg tega še učiteljskim sirotam. Prvi in glavni namen tega fonda naj bi bil nuditi materialno pomoč osirotelim.

Zgodi se, da izgubi učitelj (-ica) službo, ne morda po lastni krivdi — največkrat je temu vzrok bolezen, in naš tovariš ostane brez vsakih sredstev na cesti. V takih primerih nimamo ustanove, ki bi mu nudila gnotno pomoč, ki mu je ravno v začetku tako zelo potrebna. — Vzemimo konkreten primer. Učitelj, ki ima morda 5 službenih let, zbolí in se v teku enega leta ne more pozdraviti. Zakon mu ne daje možnosti daljšega dopusta od enega leta. Opuščen je iz službe in do pokojnine nima pravice. Ali ni v tem primeru naša moralna dolžnost, da mu pomagamo vsaj toliko časa, dokler si sicer na kakršenkoli način ne opomore. In ako ima tak učitelj še otroke, — kdo naj skrbi zanje? Lahko bi našli še mnogo podobnih primerov, vendar vseh, ki se lahko dogodijo, ne moremo v naprej predvidevati. Vsi vemo, da se med 18.000 člani dogodijo razni primeri, kjer je nujna pomoč zelo potrebna. In ravno radi takih primerov moramo imeti ustanovo, katere namen je, s skupnimi močmi pomagati podpornim.

Napačno bi bilo, da bi se postavili na stališče, da je dovolj časa zbirati pomoč od primera do primera. Naša organizacija je dovolj močna, postavili smo jo v vsakem drugem pogledu na višino. Edino glede medsebojne socialne pomoči nismo še ničesar ukenili in nam v tem pogledu nudijo prav lepe vzgledne mnoge delavske organizacije.

Ako je torej potreba ugotovljena, ako priznamo vsi, da imamo tudi v lastnih vrstah primere, ko je pomoč potrebna, ako se spomnimo, da smo že večkrat tudi sami med seboj zbirali prostovoljne prispevke v konkretnih primerih tedaj ne moremo imeti nikakega pomisleka glede našega sodelovanja in bomo radevolje utrpeli tudi kak mali prispevek, ki bo namenjen medsebojni pomoči. Pravilna, številna in imenu odgovarjajoča realizacija omenjenega sklepa, bo neprimerno zvišala ugled našega združenja.

V fond naj bi prispevalo potom svojih sreskih društev prav vse učiteljstvo včlanjeno v Jugoslovanskem učiteljskem združenju. Ne moremo tu navajati višino zneska, ki naj ga prispeva vsak član, pač pa moramo poudariti, da mora ta fond doseči dostojno višino, da bo mogla naša organizacija tudi v socialnem pogledu ustrezati potrebam članstva in bo lahko s ponosom pokazala tudi na to svojo ustanovo, ki je nastala ravno zaradi pravičnega razumevanja njene potrebe od strani članstva.

Da ne bi mogli nastati kakršnikoli pomisleki glede upravljanja tega fonda, je najbolje, da pripada njega upravljanje širšemu krogu. Ne smemo pa fonda razdeliti po banovinskih sekcijah, marveč predvideti moramo le ingerenco vseh sekcij na njegovo upravljanje. Najlažje bo to izvedljivo, ako bo ta fond upravljal glavni odbor v katerem ima vsaka sekcija svoje zastopnike. Ta način bo najprikladnejši in mora potem odpasti vsak pomislek. Posamezna sreska društva bodo gotovo prispevala tudi z dobrimi predlogi za poslovnik po katerem naj se fond upravlja. Ako bo dosegel tudi številu članstva primerno višino, tedaj bomo lahko ponosni na to svojo novo ustanovo.

Fond je osnovan v namenom, da se bo učiteljstvo trajno spominjalo blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja, ki smo mu dolžni mnogo hvaležnosti. To svojo hvaležnost mu bomo izkazali najlepše na ta način, da poskrbimo, da bo ta spomenik, ki mu ga v lastnih vrstah postavljamo, res dostojen nositi ime velikega pokojnika.

obljubo, da bo vestno izpolnjevalo oporoko Nj. Vel. kralja Aleksandra.

Nj. Kraljevskemu Vis. knezu Pavlu, Beograd.

Globoko užaloščeno nad tragično smrtjo našega junaškega kralja mučenika izraža učiteljstvo obmejnega sreza dravogradskega Vašem kraljevskemu Visočanstvu čuvstva najgloblje žalosti in sožalja

Nj. Vel. kraljici Mariji, Beograd.

Globoko presunjeno nad tragično smrtjo ljubljene Viteškega kralja Aleksandra, izraža učiteljstvo obmejnega sreza dravogradskega Vašem kraljevskemu Veličanstvu in vzušenemu domu Karadordevičev čuvstvo najgloblje žalosti in sožalja

Ljubljanski učiteljski dom stoji

Rezultat 40 letnega napornega prizadevanja. Velik uspeh slovenskega učiteljstva na gospodarskem področju

V zgodovini slovenskega učiteljstva bosta neizbrisni letnici in sicer 28. december 1894. in 3. november 1934. Prva letnica je važna zato, ker je v njej stopila v življenje ideja za zgraditev učiteljskega doma v Ljubljani, druga pa zato, ker se je v njej ta ideja realizirala.

Med tema dvema pomembnima datuma je preteklo zadnjih štirideset let našega časa. Mnogo je to, jih bo reklo veliko, kaj pa se je vse zgodilo v teh štiridesetih letih, jih bo pa še več prezrlo. S kronami in vinariji so bili položeni prvi temelji, z dinarji in parami je bila kupljena stavba. Že to je dovolj. Kdor pozna vsaj malo zgodovino in borbe učiteljskega stanu v teh zadnjih štiridesetih letih, se bo pa čudil velikemu uspehu idealizma in požrtvovalnosti našega učiteljstva. Žal, da ni moglo biti skozi ves ta čas po svoji moči in doslednosti tako, kakoršno bi moralo biti. Toda prav to je še jasniji dokaz, da so taki uspehi, ki temelje na poštenih življenjskih osnovah tako močni, da jih ne more podreti nobena sila; ovira jih lahko, toda oni grede svojo pot, ker so pač upravičeni priti enkrat do konca v zadoščenje prvim, ki so stavili zanje na razpolago vse svoje sile, drugim pa v korist in spreobrnitev.

Ob tem uspehu, na katerega je lahko ponosno vse učiteljstvo, je pa prav, da pogledamo malo v dejstva, ki vključ svoji kriččnosti vendarle niso vidna vsem, so pa prav gotovo uredjevalci in vodniki, ki so neprestano na delu, prav tako danes, kakor so bili pred leti in stoletji.

Da ni bil učitelj tisti, ki je bil vedno in povsod na uslugo, hote ali nehote ki je bil vedno prvi in zadnji, ki je gledal vedno v bodočnost svojega naroda, svetlo ali črno, z zavestjo, da je odgovoren za vse, karkoli se godi njegovemu ljudstvu, da je držal za lopato in pero — mu ne more nihče očitati. »Saj to je pravzaprav njegova usoda«, je končal malomarno marsikdo. In če je občutil učitelj v svoji duši ogorčenje in ponižanje, je vse svoje prizadevanje likvidiral z »večnim krogotokom« ali potjo v kolo-barju, ki se ne bo nikoli izpremenila, pa čeprav bi si imel glavo razbiti ob obcestnih kamnih. To je bila ena zadnjih faz v učiteljskem razvoju. In da je bila polpretekle doba tako mlačna, je pripisovati temu, ker se je hotel kosati z besednimi žonglerji. Ljudstvo pa ne sovraži ničesar bolj od praznega besedičenja in prizadevanja. To dejstvo je rodilo spoznanja in prizadevanja, umihwymul dilo spoznanje, da je treba pričeti z ustvarjanjem, takim, ki bo v korist učiteljstvu in ki bo zaleglo več ko beseda.

To je bil morda najgloblji vzrok, da je učiteljstvo zaslutilo podzavestno, da si mora pričeti ustvarjati svoje gospodarstvo. Treba je bilo preiti iz brezplodnega grajenja »gradov v oblaku« in si postaviti najprej svoje domove na zemlji, kjer bodo stali trdno, da jih ne bo omajal noben potres. In takrat, ko se je porodila v onih ljudeh, ki niso videli samo preko svojega nosa, marveč v rodove naprej, ideja po graditvi učiteljskih domov, je bil to korak naprej, ki ga je morda občutil v vsej svoji veličini malokdo. Ali ni bil ta klic po postavitvi doma, klic in želja

po osamosvojitvi učiteljskega stanu? Ali ni bil ta klic najbolj stvarni temelj, na katerega se bodo gradila z gotovostjo vsa nadaljnja učiteljska stremjenja? Res, učitelj je bil že od nekdanj požrtvovalen in je zmogel marsikaj, kar ni zmogel nihče. Bilo je to rahlo spoznanje dela, ki pa je pričelo dobivati prav zadnje čase tako konkretne oblike, da uspeha ne more nihče zatajiti.

Poleg teh drobnih misli, ki vključ temu v bistvo zadevajo vse razvojno psihološko ozadje učiteljske preusmeritve v gospodarsko delo, je pa treba omeniti ob otvoritvi učiteljskega doma v Ljubljani še eno stvar.

Kdaj bi se vse to že lahko storilo. Kdaj bi že lahko dom stal, bo marsikdo oporekal. Preveč je bilo političnih in gospodarskih razlogov za to, da bi jih mogel našesti vse. Enega naj omenim, ki bo dovolj jasno osvetlil vse ostale, in ta je, nesloga. Najtrdnější temelj za pozitivno delo in skupni dom je slogal. Tega temelja pa učiteljstvo dolgo ni poznalo, zato ni prav nič čudnega, če ga je pralo pod kapom na žive in mrtve. Tisto »mišljenje«, ki ga je vedno in povsod vsakdo staviljal med narekovaje, je cepilo sile in dom je v svoji rasti zaostal. Danes je v vsem tem mnogo drugače, zato pa dom tudi stoji!

Kaj pa nam bo ta učiteljski dom pomenil, pa naj pokaže groba skica projekta, ki ga je podal predsednik JUU Ivan Dimnik ob 25 letnici Učiteljske tiskarne, ki je naš cilj za bodočnost:

Higiensko opremljeni penzionat za učiteljsko deco, skupna prenočišča za učiteljstvo, učiteljska menza za gojence in učiteljstvo. V počitnicah bi se vršile skupščine in tečaji. V »Učiteljskem domu« naj ima svoje prostore: »Učiteljska kreditna zadruga«, »Učiteljska gospodarska nabavljalna zadruga«. Skratka, dom naj bi bil središče vseh gospodarskih, socialnih in kulturnih učiteljskih ustanov. V domu bo sedež »Učiteljske samopomoči« za učitelje in učiteljice za slučaj smrti. »Samopomoč za otroke učiteljev in učiteljic«, »Bolniško zavarovanje učiteljstva«, informacijska pisarna za učiteljske zdraviliške in počitniške zadruge in domove. V domu bodo tudi poslovni lokalji za sekcijo JUU, za tajništvo, odseke, blagajno, uredništva in upravo listov; tudi stalen šolski muzej, vezan s stalno šolsko razstavo učil in učnih pripomočkov, učiteljska knjižnica in čitalnica, sedež šolskih in mladinskih matic in listov, pa še vse, kar bo čas nujnega prinesel, skratka, hiša učiteljskega dela.

Močno organizacijo smo si ustvarili. Po svoji moči in pomenu je postala že ekspanzivna. V očeh drugih je močna, v naših očeh pa mora biti še močnejša. Vanjo je treba osredotočiti vse sile. Treba je močne vere v svojo lastno moč. Ostanimo pa stanovitni razvoju časa in glejmo, da bodo naši domovi gospodarstvo, ki nam bo dajalo blesk in sijaj. Zanj ni nobena žrtev prevelika, ker z njim bomo trdno stali.

Zavedajte se tega, kadar bo treba žrtve!

V.

Učiteljstvo žaluje za Viteškim kraljem

SRESKO DRUŠTVO MEZICA je imelo dne 16. oktobra 1934. v šoli na Prevaljah žalno sejo društvenega odbora, katero je vodil tov. Terčak St., ki je orisal pomen in zaslužna dela Nj. Vel. kralja I. Zedinitelja za domovino. Na seji so se prečitale brzojavke, katere so se odposlale Nj. Vel. kralju Petru II., Nj. Vel. kraljici Mariji in Nj. Vis. knezu Pavlu, ki so se odposlale dne 15. oktobra 1934.

Nj. Vel. kralju Petru drugemu, Beograd.

Užaloščeno do dna duše izraža učiteljstvo obmejnega sreza dravogradskega Vašem kraljevskemu Veličanstvu najgloblje sožalje. Izjavlja svojo nezlomljivo, brezmejno zvestobo in neomajno vdanost Vašem kraljevskemu Veličanstvu in dinastiji Karadordevičev z za-